Archeologiniai tyrimai Kernavės bažnyčios šventoriaus vietoje atskleidė, kad čia gerai išliko kultūrinis sluoksnis su gausiais radiniais. Tam tikrais atvejais kultūrinis sluoksnis yra užpiltas ir izoliuotas nuo vėlesnės taršos. Tyrimai dar labiau praskleidžia Kernavės miesto istoriją po XIV a. pabaigos gaisro, kai sudegė senoji jo dalis.

Šalia kastuose šurfuose (12 m atstumu) rasta įvairių radinių (šurfe 1 – 33 radiniai, šurfe 2 – 169 radiniai). Šurfuose fiksuotų objektų datavimas nesutampa, todėl tikėtina, kad fiksuotos skirtingos miestelio funkcinės zonos, kurias tiksliau įvardyti kol kas sudėtinga. Apypilniai puodeliai, keptuvė ir kiti indai šurfo 1 objekte galbūt sietini su istoriniuose šaltiniuose minimomis netoliese buvusiomis smuklėmis (2 pav.).

The Churchyard of the Kernavė Church of Our Lady of the Scapular

The 2 test pits totalling 3 m^2 excavated beside the present-day church in the town of Kernavė (Širvintos District, E Lithuania) revealed both a 14th–20th-century cultural layer containing sherds of partly thrown and thrown pottery, stove tile fragments, etc. (Fig. 1) and sunken objects ascribable to the 14th–17th centuries and late 16th–18th centuries that each contained 1 brick: the first with a grog-tempered clay body, the second with a mineral-tempered clay body. The cultural layer, objects, and finds show that an active urban area existed at this site in the 14th–18th centuries. Some of the ceramic vessels may be connected with the nearby site of an inn mentioned in historical sources (Fig. 2).

KLAIPĖDA

Darius Balsas, Rokas Kraniauskas, Marius Petkus

Vežėjų gatvė

2021 m. Klaipėdoje, Vežėjų gatvėje atlikti detalieji tyrimai ir žvalgymai (1 pav.). Vežėjų gatvės ŠV dalis yra seniausioje Klaipėdos miesto dalyje – Miesto saloje, o PR – istoriniame Frydricho priemiestyje. Šias dvi dabartinio miesto dalis skyrė natūrali riba – Dangės upės senvagė. Dabartinėje senamiesčio teritorijoje tarp

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – 2021 m. žvalgytas plotas; 2 – 2021 m. tirtos perkasos. D. Balso brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation: 1 – area surveyed in 2021; 2 – 2021 trenches.

2 pav. Šalia pastato Tomo g. 16 atidengtos XVII a. II pusės karkasinio pastato liekanos. D. Balso nuotr.

Fig. 2. The remains of a second half of the 17th-century wood frame building uncovered beside the building at Tomo St. 16.

Didžiosios Vandens gatvės, Dangės upės ir tarp Teatro gatvės bei Jono kalnelio nuo XV a. pabaigos – XVI a. pradžios kūrėsi miesto branduolys, kuris XVI a. pradžioje iškasus gynybinį griovį (dabartinė Dangės upė), tapo „miestu sala“ (Žulkus V., Klaipėdos istorijos ir topografijos bruožai XIII–XVII a. (archeologijos duomenimis), *Klaipėdos miesto ir regiono archeologijos ir istorijos problemos*. *AHUK*. Klaipėda, 1994, p. 11). Senoji Vežėjų gatvė buvo trumpesnė ir tęsėsi iki dabartinės Didžiosios Vandens gatvės. XVIII a. ji prailginta iki Daržų gatvės ir pavadinta Kailiadirbių gatve (*Kirschner Gasse*), nuo XVIII a. pabaigos – *Fuhrmann Strasse* (vok. *Fuhrmann* – vežikas, vežėjas). Tarybiniais metais gatvė pervadinta į Mažąją.

Iki šiol Vežėjų gatvės aplinkoje vykdant archeologinius tyrimus aptikta kultūrinių sluoksnių, datuojamų ne anksčiau nei XVI a. (*ATL 1986 ir 1987 metais*, 1988, p. 151–152; *ATL 1988 ir 1989 metais*, 1990, p. 170–172; *ATL 2008 metais*, 2009, p. 342–343; *ATL 2017 metais*, 2018, p. 328–331; *ATL 2018 metais*, 2019, p. 318–321; *ATL 2019 metais*, 2020, p. 275–277).

2021 m. lietaus nuotekų trasos vietose iki projektinio 0,5–2 m gylio tyrinėtos 22 perkasos, kurių bendras plotas 155,85 m^2. Žvalgymai atlikti visoje apie 1466 m^2 dydžio remontuojamoje Vežėjų gatvėje, kur sluoksniai buvo nukasti iki 0,5–1,1 m gylio.

Tyrimų metu Vežėjų gatvės ŠV dalyje, nuo Didžiosios Vandens iki Turgaus gatvės, daugelyje vietų atidengti permaišyti ir perkasti sluoksniai. Jie suformuoti tiesiant įvairias inžinerines komunikacijas bei statant šulinius. Permaišytuose sluoksniuose rasta pavienių XVII–XX a. datuojamų radinių. Gatvės dalyje nuo Tomo iki Didžiosios Vandens gatvės aptikti supiltiniai XVII a. II pusės – XVIII a. I pusės sluoksniai, kurie buvo supilti į buvusios upės pakrantę ir senvagę. Sluoksniai humusingi, su organika – medienos drožlėmis ir skiedromis. Tyrimų vietos dalyje nuo Tomo iki Turgaus gatvės po XX a. technogeniniu gruntu aptikti iki 60 cm storio smulkaus smėlio sluoksniai – XVIII a. II pusės supustymas. Po juo maždaug 0,85–1,1 m gylyje atidengtas XVII a. pabaigos – XVIII a. I pusės gatvės paviršius su medienos (lentų, skiedrų ir drožlių) fragmentais. Geriau išlikusių lentų klojinys atidengtas Vežėjų ir Tomo gatvės sankryžoje.

Vežėjų gatvės ŠV dalyje atidengtos XVI a. pabaigos – XX a. vidurio struktūros – medinių pastatų liekanos ir akmens mūro pamatai. Apie 1,6–1,65 m gylyje aptikta XVI a. pabaigos – XVII a. I pusės užstatymo liekanų – ūkinis pastatėlis arba tvora, kuri žymėjo sklypo ribą (?). Virš konstrukcijos buvusiame griuvenų sluoksnyje rasta XVI a. pabaiga – XVII a. I puse datuojamų plokščiųjų koklių fragmentų. Perkasoje 6, 1,3–1,4 m gylyje atidengtas XVII a. pabaigos – XVIII a. I pusės akmenų grindinys, žymintis to meto gatvės lygį. Šalia grindinio

atidengtas gatvės medinių rąstelių klojinys. Tarp grindinio akmenų atidengti du vertikaliai sukalti keturkampiai rąstai su iškartomis – XVIII a. II pusės medinio karkasinio pastato liekanos. Šalia pastato Tomo g. 16 tirtose perkasose 9–11 ir žvalgant gatvę 1–1,3 m gylyje atidegtos XVII a. II pusės karkasinio pastato liekanos (2 pav.). Gatvės PV kelkraštyje, šalia sklypo Tomo g. 14, 60–70 cm gylyje atidengti dviejų XIX–XX a. vidurio pastatų apardyti pamatai, orientuoti ŠV–PR ir ŠR–PV kryptimis. Pastatai stovėjo šalia Vežėjų gatvės esančiame kvartale, kuris sunyko po II Pasaulinio karo.

Gatvės dalyje nuo Didžiosios Vandens iki Daržų gatvės aptikti 1,45–2 m storio XVI a. pabaigos – XX a. kultūriniai sluoksniai. Gatvės dalyje nuo Bažnyčių iki Didžiosios Vandens gatvės iki maždaug 1,2 m gylio fiksuoti XIX–XX a. supiltiniai, niveliaciniai ir perkasti sluoksniai. Giliau aptikti XVII a. II pusės sluoksniai, kurie buvo supilti į buvusios upės pakrantę ir senvagę. Supiltiniuose sluoksniuose rasta medinių lentų ir drožlių. Gatvės dalyje nuo Bažnyčių iki Daržų gatvės iki maždaug 0,85–1,1 m gylio fiksuoti XIX a. II pusės – XX a. supiltiniai, niveliaciniai smėlio, žvyro ir maišyto dirvožemio sluoksniai su gausiomis griuvenomis. 0,85–1,1 m gylyje atidengtas 40–60 cm storio XVIII a.–XIX a. I pusės gatvės niveliacinis sluoksnis: pilkas, rusvas dirvožemis, maišytas su smėliu ir smulkiomis griuvenomis. Šiame sluoksnyje rasta pavienių XVI a. pabaiga – XIX a. datuojamų radinių. Virš šio sluoksnio ties Bažnyčių gatve fiksuotas supustyto (?) smulkaus gelsvo smėlio sluoksnelis. Apie 1,3–1,4 m gylyje aptikti 5–33 cm storio XVII a. II pusės – XVIII a. pradžios kultūriniai sluoksniai, kurie susidarė žemoje pelkėtoje vietoje. Giliau yra durpių ir uždurpėjusio smėlio sluoksniai su raudonų molio plytų gabaliukais ir gyvūnų kaulais – neintensyvus XVI a. pabaigos – XVII a. I pusės kultūrinis sluoksnis.

3 pav. Šalia Daržų gatvės atidengti XVIII a. pabaigos – XIX a. I pusės akmenų grindiniai. R. Kraniausko nuotr.

Fig. 3. The late 18th – first half of the 19th-century stone paving uncovered beside Daržų Street.

Vežėjų gatvės PV dalyje atidengtos ir užfiksuotos XVIII a. pabaigos – XX a. vidurio struktūros – ūkinės (?) dėžės liekanos, akmenų grindiniai ir pastatų pamatai. Šalia pastato Vežėjų g. 2, gatvėje, apie 1,1 m gylyje, atidengtos XVIII a. pabaigos medinės ūkinės (?) dėžės liekanos. Dėžė įrengta smulkiame gelsvame smėlyje. Šalia pastato Vežėjų g. 4, 55 cm gylyje atidengtas XVIII a. pabaigos – XIX a. I pusės pastato pamato fragmentas. Pastatas turbūt sudegė per 1854 m. miesto gaisrą. Jis aptiktas ties gatvės viduriu ir sutampa su dabartinės gatvės ašimi, orientuotas ŠV–PR kryptimi. Gatvės PV dalyje, atidengtas dar vienas pamato fragmentas. Žvalgymų metu gatvėje, 0,5–1,1 m gylyje, atidengti XVIII a. pabaigos – XIX a. gatvės akmeninio grindinio fragmentai (3 pav.). Grindiniai rasti Vežėjų ir Bažnyčių gatvės sankryžoje, šalia pastato Vežėjų g. 4, šalia sklypo Daržų g. 6 ir prie Daržų gatvės tirtoje perkasoje 20. Vežėjų gatvės PV kelkraštyje 50–60 cm gylyje aptiktas apardytas XIX a. vidurio – XX a. vidurio pastato pamato fragmentas. Dar vieno to paties laikotarpio pastato liekanos atidengtos ŠR gatvės kelkraštyje, šalia sklypo Didžioji Vandens g. 16. Šie pastatai nugriauti per II Pasaulinį karą.

Tyrimų metu Vežėjų gatvėje aptikti nuo 50 cm iki 2 m storio XVI a. pabaigos – XX a. kultūriniai sluoksniai, kuriuose rasta XVI a. II pusės – XX a. datuojamų radinių ir XVI a. pabaigos – XX a. vidurio struktūrų: akmenų grindinių, medinių pastatų liekanų ir akmens mūro pamatų. Surinkta XVI a. pabaigos – XIX a. radinių – akmens masės ir molinių puodų šukių, angobuotų lėkščių fragmentų, stiklinių butelių duženų, plokščiųjų koklių su juoda ir žalia glazūra (4 pav.), žiestųjų koklių fragmentų, kaolininių pypkučių kotelių. Radiniai perduoti MLIM.

4. pav. XVI a. pabaigos – XVII a. koklių fragmentai. D. Balso ir R. Bračiulienės nuotr.

Fig. 4. Fragments of late 16th–17th-century stove tiles.

Vežėjų Street

The 2021 excavation (22 trenches totalling 155.85 m^2 and excavated to a depth of 0.5–2 m) and field survey (roughly 1466 m^2 to a depth of 0.5–1.1 m) on Vežėjų Street in Klaipeda (Fig. 1) revealed 0.5–2 m thick, late 16th–20th-century cultural layers and late 16th – mid-20th-century structures: stone paving, the remains of wooden buildings, and masonry wall foundations. The carriageway from Tomo to Didžioji Vandens Street yielded second half of the 17th – first half of the 18th-century fill layers created along the former riverbank and in the old riverbed; the section from Tomo Street to Turgaus Street, an up to 60 cm thick, second half of the 18th-century dune and under it, at a depth of 0.85–1.1 m, the street's late 17th – first half of the 18th-century surface; the NW part of Vežėjų Street, the remains of its late 16th – mid-20th-century development: a small utility building or fence mark-

ing the plot's boundary (?), late 17th – first half of the 18th-century stone paving, the remains of second half of the 17th-century and second half of the 18th-century wood frame buildings (Fig. 2); at a depth of 60–70 cm under the street's SW shoulder in front of Tomo St. 14, the partially destroyed foundations of two 19th – mid-20th-century buildings; the carriageway from Didžiosios Vandens Street to Daržų Street, 1.45–2 m thick, late 16th–20th-century cultural layers; and the SW part of Vežėjų Street, late 18th – mid-20th-century structures: the remains of a storage (?) box, late 18th–19th-century stone paving (Fig. 3), and mid-19th – mid-20th-century building foundations.

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – tirtos perkasos; 2 – kitu leidimu vykdytų detaliųjų tyrimų vietos (T. Ivanauskas); 3 – plotas, kuriame prieš pradedant tyrimus atlikti žvalgymai (R. Kraniauskas, M. Petkus ir D. Balsas). T. Ivanausko brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation: 1 – trenches; 2 – sites excavated under another permit (Ivanauskas); 3 – area surveyed prior to the excavation (Kraniauskas, Petkus, Balsas).

Tomas Ivanauskas

Sklypų Aukštojoje gatvėje, Daržų gatvėje 18, Sukilėlių gatvėje 15 ir Tomo gatvėje 2A, 2B, 6 aplinka

2021 m. balandžio–lapkričio mėnesiais vyko detalieji tyrimai Klaipėdoje, Aukštojoje gatvėje, pastato Daržų g. 18 kieme, teritorijoje į ŠV nuo Sukilėlių ir Daržų gatvės sankirtos bei aplink sklypus Tomo g. 2A, 2B ir 6. Tyrimai vykdyti naujai suplanuotų inžinerinių tinklų vietose, įgyvendinant anksčiau tiestų inžinerinių tinklų iškėlimo iš sklypų Tomo g. 2A, 2B ir 6 statybos zonos projektą. Numatytų inžinerinių (lietaus ir buitinių nuotekų, šiluminės trasos, drenažo ir dujotiekio) tinklų vietose buvo atliekami detalieji tyrimai, kurių metu tirtos 28 perkasos iki projektinio 2,5–2,7 m gylio bei 3 perkasos iki įžemio. Iš viso tirta 31 perkasa (nuo 1 iki 2 m pločio ir nuo 3 m iki 28,5 m ilgio), bendras 325,68 m^2 plotas (1 pav.).

Tyrimai vykdyti senosios Dangės vagos aplinkoje ir jos vietoje. Dalis tyrimų vyko į PV ir PR nuo dabartinių sklypų Tomo g. 2A, 2B ir 6, istorinio Klaipėdos miesto PR dalyje, dešiniajame senosios upės vagos krante, tuometinio miesto pakraštyje bei upės kairiajame krante – istorinėje Frydricho priemiesčio teritorijoje. Taip pat tirta prie dabartinių Sukilėlių ir Daržų gatvės sankirtos, kuri iki 1705 m. buvo susijusi su pilimi, jos gynybiniais įtvirtinimais. Šių objektų gretimybės sąlygojo vietovės vystymosi raidą, kitaip tariant, greta pilies jos funkcionavimo laikotarpiu tam tikru atstumu nebuvo leidžiama statyti civilinės paskirties pastatų, o teritorija šalia Dangės senvagės intensyviau pradėta naudoti tik ją užpylus, kai atsirado galimybė plėsti sklypus. XVIII a. užpylus senąjį gynybinį griovį ir upės senvagę, pradėta for-